

پیش از آنکه یک انسان
به یک چهره تاریخی تبدیل شود،
سال‌هایی وجود دارد که در سکوت و

سمیرا جعفری
گفت‌وگو

دور از قاب‌های رسمی، شخصیت، جهان‌بینی و نگاه او به زندگی شکل می‌گیرد. پیدا کردن همین سال‌ها و رسیدن به ریشه‌های شکل‌گیری یک شخصیت، دغدغه‌ای است که مسعود زارعیان در تازه‌ترین تجربه مستندسازی خود دنبال کرده است. فیلمسازی که با مستند «غیرمسکونی» تندیس بهترین کارگردانی فیلم مستند شانزدهمین جشنواره سینماحقیقت را به دست آورد و این اثر نامزد دریافت سیمرغ بلورین بهترین فیلم مستند جشنواره فیلم فجر ۱۴۰۱ شد، حالا در «متولد مشهد» دوربین خود را به سال‌های کودکی، نوجوانی و جوانی رهبر انقلاب در مشهد برده است. زارعیان که مستند «در میان درختان انجیر» او نیز در نوزدهمین جشنواره «سینماحقیقت» به نمایش درآمد، در این گفت‌وگو با روزنامه صبا از مسیری می‌گوید که برای کشف یک روایت کمتر دیده شده طی کرده؛ روایتی درباره سال‌هایی که به باور او، پایه‌های شکل‌گیری یک شخصیت تاریخی در همان دوران بنا شده است.

گفت‌وگوی روزنامه صبا با مسعود زارعیان کارگردان مستند «متولد مشهد»

او شبیه هیچ کس نبود

مهم‌ترین و پرتلاطم‌ترین دوره‌های تاریخ معاصر زندگی کرده‌اند. ما در این فیلم با سال‌های پیش از انقلاب، دوران انقلاب و دوره‌های بعد از آن مواجه هستیم و طبیعتاً بخشی از روایت بر اساس اسناد، اطلاعات و فکت‌های تاریخی شکل می‌گیرد.

اما تمرکز اصلی من روی مشهد است؛ روی شهری که بخش مهمی از سال‌های شکل‌گیری شخصیت ایشان در آن گذشته است. اینجا دیگر صرفاً با یک شخصیت تاریخی مواجه نیستیم، بلکه با یک انسان روبه‌رو هستیم؛ انسانی که در یک خانواده، یک محیط اجتماعی و فرهنگی رشد کرده، تجربه‌هایی داشته و در طول زمان تبدیل به شخصیتی شده که امروز شناخته می‌شود. برای من مهم بود که مخاطب فقط با یک جایگاه سیاسی یا تاریخی مواجه نشود، بلکه با مسیر شکل‌گیری یک انسان آشنا شود.

○ یکی از سختی‌های کار شما این است که همه مخاطبان تصویری مشخص از رهبر انقلاب دارند؛ شما می‌خواهید چه چیزی به این تصویر اضافه کنید؟

درست است. اطلاعات زیادی درباره ایشان در فضای مجازی، کتاب‌ها، گفت‌وگوها و آثار مختلف وجود دارد. در چنین شرایطی مهم این نیست که صرفاً اطلاعات بیشتری ارائه کنید؛ بلکه باید تلاش کنید از زاویه‌ای متفاوت به شخصیت نگاه کنید. من در جریان پژوهش‌ها و گفت‌وگوهایی که داشتم، با روایت‌هایی مواجه شدم که برای خودم تازه بود؛ روایت‌هایی از نزدیکان، دوستان، آشنایان و کسانی که سال‌هایی را در کنار ایشان گذرانده بودند.

بخشی از این روایت‌ها شاید به دلایل مختلف کمتر مطرح شده بود. گاهی به دلیل ملاحظات طبیعی که درباره یک شخصیت در زمان حیاتش وجود دارد، گاهی به دلیل اینکه ضرورتی برای بیان آن‌ها احساس نشده بود.

اما به هر حال، احساس کردم این بخش از زندگی ایشان ظرفیت زیادی برای روایت دارد. بخش‌هایی که مربوط به زندگی روزمره، شکل‌گیری شخصیت، روابط انسانی، علایق، مطالعه، نگاه فرهنگی و تجربه‌های سال‌های جوانی است. هدف من این نیست که یک تصویر کاملاً جدید و بیگانه از یک شخصیت ارائه کنم، بلکه می‌خواهم ابعاد دیگری از همان شخصیت را نشان دهم؛ ابعادی که شاید کمتر دیده شده است.

○ یعنی این امکان وجود دارد، مخاطب پس از دیدن فیلم بگوید «این را نمی‌دانستم». یعنی آن کشف چه خواهد بود؟

اجازه بدهید درباره جزئیات این کشف‌ها صحبت نکنم، چون فکر می‌کنم بخشی از ارزش فیلم به همین تجربه کشف برای مخاطب است. اگر من امروز همه نکاتی را که قرار است

می‌کردم و می‌دانستم که بخش مهمی از زندگی ایشان در این شهر سپری شده است. هر انسانی، به‌خصوص در دوران نوجوانی و جوانی، تحت تأثیر محیط، خانواده، دوستان، تجربه‌ها و اتفاقات پیرامون خود شکل می‌گیرد. برای من جذاب بود که به این بخش از زندگی ایشان نزدیک شوم؛ به سال‌هایی که شاید کمتر درباره آن صحبت شده است.

به همین دلیل شروع کردم به پژوهش، گفت‌وگو با افراد مختلف، کسانی که ایشان را از نزدیک می‌شناختند، دوستان، آشنایان، نزدیکان و افرادی که خاطراتی از آن دوره داشتند. هدفم این بود که بتوانم ظرایف و جزئیات شخصیتی ایشان و عواملی را که در شکل‌گیری این شخصیت نقش داشتند، پیدا کنم. در واقع، همان چیزی که شما اشاره کردید، برای من اهمیت داشت؛ اینکه به یک کشف برسم. نه با نگاه از پیش تعیین شده، بلکه با نگاه یک مستندساز که می‌خواهد یک شخصیت را مطالعه و مسیر شکل‌گیری او را نشان دهد.

○ با این حال «متولد مشهد» قرار است یک مستند تاریخی باشد یا یک پرتره انسانی؟

این مستند هم جنبه تاریخی دارد و هم یک پرتره انسانی است. از نظر تاریخی، زندگی رهبر انقلاب بخشی از تاریخ معاصر ایران است؛ به‌خصوص اینکه ایشان در یکی از

○ از میان ده‌ها زاویه ممکن، چرا زندگی رهبر انقلاب در مشهد را برای ساخت مستند انتخاب کردید؟

از آنجا که رهبر انقلاب شخصیتی بزرگ و تأثیرگذار در تاریخ معاصر ایران و جهان هستند، همیشه علاقه داشتم اثری درباره شخصیت ایشان تولید کنم؛ چراکه معتقدم با یک شخصیت منحصر به فرد مواجه هستیم. برای من این پرسش وجود داشت که چگونه یک انسان می‌تواند چنین ابعاد مختلفی را در شخصیت خود جمع کند؛ از یک سوی شخصیت روحانی و حوزوی باشد و از سوی دیگر در حوزه‌های مختلف سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و مدیریتی، نگاه دقیق و اثرگذار داشته باشد. از آنجا که خودم دوره‌ای از تحصیلات حوزوی را دنبال کرده بودم، وجه روحانی و حوزوی شخصیت ایشان برایم جذابیت ویژه‌ای داشت. همیشه این سؤال برایم مطرح بود که چگونه می‌تواند این حجم از مسئولیت‌ها و حوزه‌های مختلف فکری را مدیریت کند؛ چگونه زمان خود را تنظیم می‌کند و چطور توانسته‌اند چنین شخصیت چندوجهی‌ای را شکل دهند.

از طرف دیگر، من خودم در مشهد زندگی

